

Social- och hälsovårdsutskottet

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av 3 kap. 1 § och 6 kap. 9 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa och lagen om finansiering av arbetslöshetsförmåner

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av 3 kap. 1 § och 6 kap. 9 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa och lagen om finansiering av arbetslöshetsförmåner (RP 83/2019 rd): Ärendet har remitterats till social- och hälsovårdsutskottet för betänkande och till arbetslivs- och jämställdhetsutskottet för utlåtande.

Utlåtande

Följande utlåtande har lämnats i ärendet

- arbetslivs- och jämställdhetsutskottet AjUU 4/2019 rd

Sakkunniga

Utskottet har hört

- specialsakkunnig Joni Rehunen, social- och hälsovårdsministeriet
- budgetråd Outi Luoma-Aho, finansministeriet
- kontaktchef Janne Pulkkinen, Pensionsskyddscentralen
- expert Mikko Räsänen, Finlands näringsliv rf
- arbetsmarknadsjurist Jouko Hämmäläinen, KT Kommunarbetsgivarna
- chef för sociala frågor Pirjo Väänänen, Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC rf
- verkställande direktör Janne Metsämäki, Sysselsättningsfonden.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- arbets- och näringsministeriet
- Folkpensionsanstalten
- Finlands Kommunförbund
- Företagarna i Finland rf
- Työttömien Keskusjärjestö ry
- Arbetslöshetskassornas Samorganisation r.f.

Inget yttrande av

- Akava ry

Betänkande ShUB 15/2019 rd

- STTK rf.

PROPOSITIONEN

Regeringen föreslår att lagen om utkomstskydd för arbetslösa och lagen om finansiering av arbetslöshetsförmåner ändras.

För att förlänga arbetskarriärerna föreslås det att lagen om utkomstskydd för arbetslösa ändras så att den nedre åldersgränsen för rätt till tilläggsdagar för personer som är födda 1961 och därefter höjs från 61 år till 62 år. Det föreslås att finansieringen av dagpenning för tilläggsdagar ändras så att den ålder då arbetsgivarnas finansieringsansvar upphör höjs på motsvarande sätt som i fråga om höjningen av den nedre åldersgränsen för tilläggsdagar från 63 år till 64 år. Samtidigt föreslås att den övre gränsen för beviljande av arbetslöshetsförmån och skyldigheten att betala arbetslöshetsförsäkringspremie ändras för personer som är födda 1965 eller därefter så att den följer ändringen av den lägsta åldern för ålderspension enligt lagen om pension för arbetstagare.

Genom de föreslagna ändringarna genomförs de förslag som gäller utkomstskyddet för arbetslösa och som baserar sig på arbetsmarknadsorganisationernas pensionsavtal 2014.

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2020 och avses bli behandlad i samband med den.

Lagarna avses träda i kraft den 1 januari 2020.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

I propositionen föreslås det att den nedre åldersgränsen för rätten till tilläggsdagar inom utkomstskyddet för arbetslösa (den så kallade pensionsslussen) höjs med ett år för dem som är födda 1961 eller senare. Detta innebär att en arbetslös person som är född 1961 eller senare i fortsättningen ska ha rätt till tilläggsdagar inom utkomstskyddet för arbetslösa vid 62 års ålder, medan åldersgränsen nu är 61 år. Den ålder då arbetsgivarnas finansieringsansvar upphör ska på motsvarande sätt som i fråga om höjningen av den nedre åldersgränsen för tilläggsdagar höjas från 63 till 64 år. Samtidigt ändras den övre åldersgränsen för utbetalning av arbetslöshetsförmån så att den följer ändringen av den lägsta åldern för ålderspension enligt lagen om pension för arbetstagare för att förhindra att personer hamnar i kläm i förmånssystemet.

Bakgrunden till förslaget är det pensionsavtal som de centrala arbetsmarknadsorganisationerna ingick 2014, där arbetsmarknadens centralorganisationer kom överens om att före våren 2019 bedöma vilka konsekvenser de tidigare ändringarna av rätten till tilläggsdagar har för arbetstagarens ställning på arbetsmarknaden. Enligt utredning har höjningarna av åldersgränserna för rätten till tilläggsdagar förlängt tiden i arbetslivet och därmed minskat arbetslösheten. Dessutom har den genomsnittliga inkomstnivån för dem som förlorat sin rätt till tilläggsdagar stigit i och med höjningen av den nedre åldersgränsen. Personer som förlorat sin rätt till tilläggsdagar och som uppnått maximitiden för arbetslöshetsdagpenning har inte heller behövt arbetsmarknadsstöd under en

Betänkande ShUB 15/2019 rd

lång tid. På basis av utredningen har arbetsmarknadsorganisationerna kommit överens om att höja åldersgränsen för rätten till tilläggsdagar i det avtal som ingicks våren 2019 och som baserar sig på fortsatta förhandlingar om pensionsreformen 2017.

Utskottet anser att ändringarna är väl underbyggda och värda att understödjas. Syftet med ändringarna är att förlänga tiden i arbetslivet och därigenom minska arbetslösheten och öka sysselsättningen. Förändringens sysselsättningseffekt har uppskattats vara 6 000 personer fram till 2025 och på längre sikt något större. Sysselsättningseffekten baserar sig på att de som inte är berättigade till tilläggsdagar stannar kvar i arbetslivet en längre tid.

Utskottet fäster dock uppmärksamhet vid att propositionens sysselsättningseffekter baserar sig på konsekvenserna av höjningen av de nedre åldersgränserna för rätten till tilläggspenning. När man också beaktar effekten av att höja den övre åldersgränsen för arbetslöshetsförmån och den övre åldersgränsen för rätten till tilläggsdagar, förkortar de nu föreslagna ändringarna pensionsslussen för dem som är födda 1961–1972, men utvidgar pensionsslussen för dem som är födda 1974 eller senare. De föreslagna ändringarna kan således på lång sikt (från och med 2034) ha motsatta sysselsättningseffekter i förhållande till höjningen av den nedre åldersgränsen för rätten till tilläggsdagar. Utskottet anser därför att det är nödvändigt att rätten till tilläggsdagar och åldersgränserna för denna rätt i framtiden bedöms som en del av utvecklandet av utkomstskyddet för arbetslösa.

Arbetslivs- och jämställdhetsutskottet har i sitt utlåtande (AjUU 4/2019 rd) ansett det vara viktigt att lagen om offentlig arbetskrafts- och företagsservice (916/2012) även i fortsättningen innehåller bestämmelser om rätten till sysselsättningsfrämjande service eller lönesubventionerat arbete för personer som fyllt 60 år samt om hemkommunens sysselsättningsskyldighet. Social- och hälsovårdsutskottet delar arbetslivs- och jämställdhetsutskottets åsikt att äldre personers tillgång till sysselsättningsfrämjande och individuella tjänster måste effektiviseras ytterligare. Den tjänst som erbjuds ska vara arbetskraftspolitiskt ändamålsenlig och lönesubventionerat arbete måste också förbättra äldre personernas möjligheter att få arbete.

Dessutom betonar utskottet att man vid reformen av den sociala tryggheten bör fästa särskild vikt vid att utveckla förmåns- och servicesystemet så att det bättre stöder arbetskarriärerna. Även förändringar i arbetslivet, t.ex. möjligheterna till förkortad arbetstid och graderad pensionering, stöder äldres möjligheter att stanna kvar i arbetslivet.

Riksdagen godkände den 15 november 2019 de lagförslag som ingick i regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av lagen om finansiering av arbetslöshetsförmåner och 14 kap. 1 a § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa (RP 41/2019 rd) (RSv 22/2019 rd). Utskottet föreslår att 8 a kap. 24 § i lagförslag 2 anpassas till den ändring som har godkänts efter att propositionen lämnades till riksdagen.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Social- och hälsovårdsutskottets förslag till beslut:

Riksdagen godkänner lagförslag 1 i proposition RP 83/2019 rd utan ändringar.

Betänkande ShUB 15/2019 rd

Riksdagen godkänner lagförslag 2 i proposition RP 83/2019 rd med ändringar.

Utskottets ändringsförslag

1.

Lag

om ändring av 3 kap. 1 § och 6 kap. 9 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om utkomstskydd för arbetslösa (1290/2002) 3 kap. 1 § 1 och 2 mom. samt 6 kap. 9 § 1 mom.,

sådana de lyder, 3 kap. 1 § 1 mom. i lag 1188/2009 samt 3 kap. 1 § 2 mom. och 6 kap. 9 § 1 mom. i lag 1049/2013, som följer:

3 kap.

Allmänna begränsningar för erhållande av förmåner

1 §

Allmänna begränsningar

Arbetslöshetsförmåner beviljas inte en arbetssökande som inte har fyllt 17 år. Arbetslöshetsförmåner beviljas en arbetssökande som är född före 1965 högst till utgången av den kalendermånad då den arbetssökande fyller 65 år. En arbetssökande som är född 1965 eller senare beviljas arbetslöshetsförmån högst till utgången av den kalendermånad då han eller hon uppnår den lägsta ålder för ålderspension som avses i 11 § i lagen om pension för arbetstagare (395/2006).

En person kan emellertid beviljas arbetslöshetsförmåner högst till utgången av den kalendermånad då han eller hon fyller 68 år, om han eller hon är förhindrad att arbeta av de orsaker som nämns i 1 kap. 5 § 1 mom. 14 punkten, 4 kap. 1 § 1 mom. 2 punkten eller 1 a § eller om han eller hon är permitterad på heltid.

— — — — —

Betänkande ShUB 15/2019 rd

6 kap.

Arbetslöshetsdagpenningens belopp och varaktighet

9§

Rätt till tilläggsdagar

Löntagares grunddagpenning och inkomstrelaterade dagpenning betalas trots maximitiden enligt 7 § till utgången av den kalendermånad under vilken den arbetssökande uppnår den i 3 kap. 1 § 1 mom. avsedda högsta åldern för beviljande av arbetslöshetsförmån, om han eller hon är född

- 1) 1955 eller 1956 och om han eller hon har fyllt 60 år före utgången av maximitiden,
- 2) 1957—1960 och om han eller hon har fyllt 61 år före utgången av maximitiden,
- 3) 1961 eller därefter och om han eller hon har fyllt 62 år före utgången av maximitiden.

Denna lag träder i kraft den 20 .

2.

Lag

om ändring av lagen om finansiering av arbetslöshetsförmåner

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om finansiering av arbetslöshetsförmåner (555/1998) 12 a § 1 mom. 2 punkten, 24 § 1 mom. 2 punkten, 24 a § 1 och 2 mom., 24 b § 1 mom. och 24 e § 3 mom. 2 punkten, sådana de lyder, 12 a § 1 mom. 2 punkten i lag 1653/2015, 24 § 1 mom. 2 punkten i lag 7, 24 a § 1 och 2 mom. i lag 970/2013, 24 b § 1 mom. i lag 1301/2002 och 24 e § 3 mom. 2 punkten i lag 522/2018, samt
fogas till 12 a § 1 mom., sådant det lyder i lag 1653/2015, en ny 2 a-punkt som följer:

12 a §

Begränsningar av premiebetalningsskyldigheten

Arbetslöshetsförsäkringspremie betalas inte

Betänkande ShUB 15/2019 rd

- 2) efter den kalendermånad under vilken en arbetstagare som är född före 1965 fyller 65 år,
2 a) efter den kalendermånad under vilken en arbetstagare som är född 1965 eller senare uppnår den lägsta ålder för ålderspension som avses i 11 § i lagen om pension för arbetstagare,
-

24 §

Betalningsskyldighet

En i 12 § avsedd arbetsgivare vars lönebelopp som utgör grund för arbetslöshetsförsäkringspremien under det år som föregår uppsägningsåret samt statens bokföringsenhet eller affärsverk vars motsvarande lönebelopp är minst **2 125 500** euro är skyldiga att betala självriskpremie för utkomstskyddet för arbetslösa, om

2) den rätt till arbetslöshetsdagpenning för en person som beror på att anställningsförhållandet sagts upp och som börjat efter uppnådd 61 års ålder fortsätter efter det att personen i fråga har fyllt 64 år eller han eller hon har börjat få ålderspension efter att ha fyllt 63 år och arbetslöshetsdagpenningen har fortsatt ända till övergången till ålderspension.

24 a §

Självriskpremiens belopp

I de fall som avses i 24 § 1 mom. 1 punkten utgörs grunden för självriskpremien av det belopp motsvarande förmånsutgiften som skulle betalas till den uppsagda eller permitterade arbetstagaren till ett belopp motsvarande den inkomstrelaterade dagpenningen från det att hans eller hennes rätt till tilläggsdagar börjar tills han eller hon fyller 64 år, dock minst ett belopp som motsvarar förmånsutgiften för ett år.

I de fall som avses i 24 § 1 mom. 2 punkten utgörs grunden för självriskpremien av det belopp som motsvarar förmånsutgiften enligt den inkomstrelaterade dagpenningen för den tid arbetslöshetsförmån har betalats till den uppsagda arbetstagaren från anställningsförhållandets slut tills han eller hon fyller 64 år.

24 b §

Uppbörd och återbäring av självriskpremie

Självriskpremie uppbärs enligt 24 § 1 mom. 1 punkten då rätt till tilläggsdagar börjar och enligt 24 § 1 mom. 2 punkten då den uppsagda arbetstagaren har fyllt 64 år.

Betänkande ShUB 15/2019 rd

24 e §

Skyldighet att lämna uppgifter

Oberoende av sekretessbestämmelserna och andra begränsningar i fråga om utlämnande av uppgifter ska Finansinspektionen och Folkpensionsanstalten till Sysselsättningsfonden lämna följande uppgifter:

2) före utgången av april månad personbeteckning och arbetslöshetskassans nummer för de personer som under det föregående kalenderåret fyllt 64 år och som har fått arbetslöshetsdagpenning efter fyllda 64 år och vars rätt till tilläggsdagar enligt lagen om utkomstskydd för arbetslösa inte har börjat före fyllda 64 år.

Denna lag träder i kraft den 20 .

På den självriskpremien som betalas för arbetstagare födda före 1961 tillämpas bestämmelserna om självriskpremie för arbetsgivares utkomstskydd för arbetslösa i 8 a kap., sådana de lyder när denna lag träder i kraft.

Helsingfors 29.11.2019

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Anu Vehviläinen cent
vice ordförande Mia Laiho saml
medlem Pekka Aittakumpu cent
medlem Anna-Kaisa Ikonen saml
medlem Kaisa Juuso saf
medlem Arja Juvonen saf
medlem Noora Koponen gröna
medlem Merja Kyllönen vänst
medlem Aki Lindén sd
medlem Hanna-Leena Mattila cent
medlem Ilmari Nurminen sd
medlem Veronica Rehn-Kivi sv
medlem Minna Reijonen saf
medlem Juhana Vartiainen saml
medlem Heidi Viljanen sd
medlem Sofia Virta gröna.

Sekreterare var

Betänkande ShUB 15/2019 rd

utskottsråd Sanna Pekkarinen.

Betänkande ShUB 15/2019 rd
Reservation

RESERVATION

Motivering

Vi stöder propositionen om att höja den nedre åldersgränsen för arbetslöshetsslussen från 61 till 62 år för dem som är födda 1961 eller senare. Ändringen är egentligen inte regeringens egen åtgärd, utan den baserar sig på det pensionsavtal som arbetsmarknadsorganisationerna ingick 2014 och på 2017 års avtal om en arbetspensionsreform. Dessutom gäller konsekvenserna av ändringen i praktiken inte den pågående valperioden. De som är födda 1961 uppnår den nya nedre åldersgränsen för slussen år 2023 när de fyller 62 år. Höjningen av den nedre åldersgränsen för arbetslöshetsslussen är alltså inte en sysselsättningsåtgärd med snabb verkan, utan sysselsättningen uppskattas öka först från och med 2015.

Vid hörandet i utskottet har man fått starka budskap från olika parter om att en höjning av åldersgränsen för arbetslöshetsslussen har konstaterats ha betydande positiva effekter på sysselsättningen bland äldre. Det finns starkt forskningsunderlag för detta (bland annat Rantala 2002, Kyyrä & Ollikainen 2006, Kyyrä & Wilke 2007, Uusitalo & Nivalainen 2013, Kyyrä & Pesola 2017).

Samlingspartiet har i sin egen alternativa budget föreslagit att arbetslöshetsslussen ska slopas helt och hållet. Ställningen för dem som redan befinner sig i slussen ska tryggas, men nya personer ska inte längre godkännas i arbetslöshetsslussen. Till exempel enligt rapporten från arbets- och näringsministeriets arbetsgrupp för sysselsättningspaketet (33/2016) kan slopandet av arbetslöshetsslussen öka sysselsättningen med cirka 10 000 personer. Ändringen skulle förbättra sysselsättningen bland äldre och förstärka den offentliga ekonomin. Till stöd för beslutet finns det mycket akademisk forskning som talar för att arbetslöshetsslussen bör slopas.

Förslag

Vi föreslår

att riksdagen godkänner lagförslagen enligt betänkandet och

*att riksdagen godkänner ett uttalande (**Reservationens förslag till uttalande**).*

Reservationens förslag till uttalande

Riksdagen förutsätter att regeringen vidtar åtgärder för att undanröja arbetslöshetspensionsslussen och förbättra sysselsättningen för de äldre.

Helsingfors 29.11.2018

Mia Laiho saml
Juhana Vartiainen saml
Anna-Kaisa Ikonen saml